

pamäť - pozri *výtvarná pamäť, kniha-objekt, Mnemosyné*

pamäti - *memoáre*

pamättná minca - *minca pamättná*

pamättná sieň - *sieň pamättná*

pamättník, pomník, monument - Baleka: termín pamättník sa vzťahuje prevažne na architektonické dielo (Pamättník oslobodenia na Žižkove), zatiaľ čo *pomník* sa vzťahuje prevažne na sochu (Pomník Jana Žižku); *monument* je zasa charakterizovaný ako veľkolepý (výrazom aj veľkosťou) pomník; pozri *rostrálny stĺp/zobcový stĺp; Jakín a Bóaz; kenotaf*

Dudák: pamättník/monument je stavba postavená na pamiatku, napr. na oslavu určitej udalosti alebo osobnosti; väčšinou bohato umelecky vybavené; sochársky pamättník sa nazýva pomník; v antickom staroveku sa vo funkcii pamättníkov stavali najmä *obelisky, náhrobky, triumfálne oblúky* a *jazdecké sochy*; v stredoveku svetské pamättníky (s výnimkou náhrobkov pre panovníkov) takmer neexistovali (pozri *profánny*), rozšírené však boli kultové pamättníky (*kríž, postavy svätcov*; pozri *kresťanskí svätci*) a právne symboly (postava *Rolanda*; pozri *Rolandov stĺp*); v čase renesancie bol rozšírený osamotený pomník jazdca na koni a obelisk, v dobe baroka sa stavali triumfálne oblúky; v 19.st. sa staval rad pomníkov, najmä z *bronzu* alebo *kameňa*; zvláštnym typom je pamättník národných dejín; v 19.-20.st. vznikol pamättník vojen a bitiek (pamättník Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici; porovnaj *národné kultúrne pamiatky*), a pamättník ako spomienka na padlých vojakov (pamättník neznáameho vojaka apod.; porovnaj *kenotaf*); existujú aj menej obvyklé „zasvätenia“ pamättníkov, ako napr. pamättník afrikánskeho jazyka v Juhoafrickej republike

Pamättník Absolónov - *Absolónov pamättník*

pamättník námorný - pozri *rostrálny stĺp/zobcový stĺp*

pamättník pašiový - *pašiový pamättník*

pamättník v podobe náhrobku - pozri *kenotaf*

pamättný kostol - *kostol pamättný*

pamättný reliéf - *reliéf pamättný*

Pamfilus z Cesarey - (†309); gréc. Πάμφιλος/Pamfilos; (309); presbyter z Caesarea a hlava medzi katolíckymi biblickými učencami svojej generácie; priateľ a učiteľ *Eusébia z Caesarey*; pochádzal z bohatej a vázenej bejrútskej rodiny; dal všetok svoj majetok chudobným a pripojil sa k Photiovi; išiel do Alexandrie, kde bol jeho učiteľom bol Pierius, hlava známej katechetickéj školy; v Alexandrii a Egypte bol Pamphilus oddaným stúpencom Origena; podľa Eusébia Origen podstúpil mučenícku smrť v čase Diokleciánovho prenasledovania potom, čo strávil dva roky vo väzení; zatiaľ čo bol vo väzení, Pamphilus a Eusébius spoločne pracovali na piatich knihách na obranu Origena; v roku 306 mladý muž menom Apphianus, žiak Pamphila, odmietol dávať obeť pohanským bohom a bol mučený a zabitý; jeho brat Aedesius, tiež Pamphilov žiak, podstúpil mučenícku smrť v Alexandrii; Pamphilus prišiel na rad roku 307; bol predvedený pred guvernéra Palestíny Urbana a na odmietol obetovať; bol mučený, uväznený; vo väzení pokračoval v písaní spisov na obranu Origena; napokon spolu s ďalšími členmi domácnosti spolu s Valensom, diakonom kostola v Jeruzaleme a Pavla z Palestíny boli odsúdení na smrť a sťatí;

https://en.wikipedia.org/wiki/Pamphilus_of_Caesarea



M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Pamphilus (Norimberská kronika, 1493)

pamflet - politický, zvyčajne polemický text, rozširovaný tiež formou *letáku*; zvyčajne ostrý, útočný, hanlivý; porovnaj *paškvil*; pozri *dielo literárne*

pamiatka - v širšom význame dochovaný hmotný doklad minulého kultúrneho a technického vývoja ľudstva, ktorý má historickú, vedeckú, kultúrnu, estetickú, umeleckú a inú hodnotu; medzi pamiatky zaraďované aj doklady vývoja prírody, prírodné objekty a lokality; pamiatkami sa systematicky zaoberá *pamiatková starostlivosť*, ktorá rieši teoretické, metodické a praktické problémy uchovávanania pamiatok a ich začlenenia do spoločenského života; v súčasnosti sa stáva samostatným vedným odborom; pamiatky sa delia podľa rôznych hľadísk a osobitne významné pamiatky sú vyhlasované za *národné kultúrne pamiatky* a za *pamiatkové rezervácie*; pozri *archeologická kultúra*; *konsolidácia pamiatky*; *korpus*; *archív*

pamiatka archeologická - *archeologická pamiatka*

pamiatka architektonická - *architektonická pamiatka*

pamiatka historická - *historická pamiatka*

pamiatka kultúrna - Malá čl. encyklopédia: hmotný doklad spoločenského vývoja, ktorého historicko-dokumentárna alebo umelecká, vedecká alebo technická hodnota má svojou kultúrnou funkciou taký význam, že je v celospoločenskom záujme zachovať túto pamiatku budúcim generáciám; kultúrne pamiatky sa podľa spoločenského významu rozdeľujú na *národné kultúrne pamiatky*, pamiatky oblastného významu, pamiatky lokálneho významu; pozri *pamiatková starostlivosť*, *obnova pamiatok*, *rekonštrukcia kultúrnej pamiatky*, *rehabilitácia*

pamiatka kultúrna národná - *národná kultúrna pamiatka*

pamiatka zosnulých/sviatok všetkých svätých - tzv. *Dušíčky*

pamiatková rezervácia - Malá čl. encyklopédia: územie, ktorého charakter a ústredie určujú významné kultúrne pamiatky (porovnaj *národné kultúrne pamiatky*) a ich súbory uchované v historickom vývoji; v prípade historických *miest* alebo ich *jadier* (pozri *mestské historické jadro*) sú vyhlasované *mestské pamiatkové rezervácie*, u súborov ľudových stavieb dedinské pamiatkové rezervácie; v českých a slovenských krajinách vyhlasovali pamiatkové rezervácie ministerstvá kultúry, v obidvoch prípadoch po dohovore so zúčastnenými ústrednými orgánmi; pamiatkové rezervácie hl. mesta *Prahy* vyhlasovala vláda ČSR; zariadenie pamiatkovej rezervácie sleduje zvýšenú ochranu pamiatkového celku, jeho uchovanie a obnovu; spôsob ochrany je/bol určený výnosom ministerstva kultúry o zriadení pamiatkovej rezervácie; pozri *mestské pamiatkové rezervácie*

pamiatková starostlivosť - Malá čl. encyklopédia: starostlivosť o kultúrne pamiatky; súhrn všetkých činností a opatrení smerujúcich na zachovanie *pamiatok* a uplatnenie ich hodnôt v živote spoločnosti; evidencia, dokumentácia, prieskum a hodnotenie, normotvorné a ostatné činnosti slúžiace na ochranu pamiatok, ďalej konzervácia, obnova, správa a reprezentácia pamiatok vrátane činnosti

vedeckej, publikačnej, propagačnej a kultúrno-výchovnej (pozri *ochrana pamiatok*); v českých a krajinách bola štátna pamiatková starostlivosť organizovaná od 1850, keď bola vo Viedni založená Centrálna komisia pre zachovanie pamiatok; od 1859 pripojená k ministerstvu kultúry a vyučovania, ktorá ostala v rakúskych krajinách úradom pamiatkovej starostlivosti až do konca monarchie; pri Centrálnej komisii zriadený 1911 Štátny pamiatkový úrad; po 1918 sa ústredným orgánom stalo ministerstvo školstva, ktoré vytvorilo Štátne pamiatkové úrady pre Čechy a Moravu; na Slovensku bol úrad vytvorený až 1939; vládny nariadením z 1951 boli zmenené Štátne pamiatkové úrady na Štátne pamiatkové ústavy v Prahe a Bratislave, ktoré boli 1953 v českých a moravských krajinách nahradené Štátnou pamiatkovou správou, riadenou opatreniami ministerstva školstva, vied a umenia; organizácia do 1989: vychádza zo zákona č.22/1958 Sb. o kultúrnych pamiatkach; pamiatková starostlivosť je zaisťovaná štátom; výkonnými orgánmi pamiatkovej starostlivosti sú odbory kultúry ONV a KNV; metodickú a odbornú stránku zabezpečujú krajské strediská Štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody a ústavy pamiatkovej starostlivosti (pozri *Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti v Bratislave*), *Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody* (v Prahe)/*SÚPPOP*; kultúrne pamiatky štátu chránené (pozri *kultúrna pamiatka*, *národné kultúrne pamiatky*);

pozri *reštitúcia*, *anastyloza*, *analytická metóda*, *puristická metóda*, *syntetická metóda*, *konsolidácia pamiatky*, *konzervácia pamiatky*, *obnova pamiatok*, *ochrana pamiatok*, *reštaurovanie*, *rehabilitácia*, *renovácia*, *rekonštrukcia kultúrnej pamiatky*, *sanovanie*, *substitúcia*, *reanimácia*, *regenerácia*, *preventívna ochranná metóda*, *asanácia*; *baroková gotika*, *novobarok*; *Medzinárodná rada pre pamiatky a sídla/ International Council of Monuments and Sites/ICOMOS*, *štátne hrady a zámky*, *Ústredie štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody/ÚSPPOP*, *Štátny ústav pre rekonštrukciu pamiatkových miest a objektov*, *Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti* (v Bratislave), *Ústredie štátnej pamiatkovej starostlivosti* (v Bratislave), *Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody/SÚPPOP/Štátny ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody* (v Prahe)

pamiatková zóna - územie sídelného útvaru alebo časť krajinného celku, ktoré vykazujú významné kultúrne hodnoty; v prípade častí historických miest sa vyhlasujú mestské pamiatkové zóny, v prípade súborov ľudových stavieb dedinské pamiatkové zóny, v prípade významných častí krajinných celkov krajinné pamiatkové zóny

pamiatkový areál - historicky a funkčne jednotný územne ohraničený celok nehnuteľných kultúrnych pamiatok (pozri *národné kultúrne pamiatky*), z ktorých jedna ktorých jedna kultúrna pamiatka je určujúca (hrad, zámok, kláštor apod.)

pamiatkový prieskum - súhrnné označenie metód štúdia *pamiatok* pre účely evidencie, vedecké, príp. pre potreby obnovy pamiatok; pamiatkový prieskum obsahuje spracovanie prameňov a literatúry, časové a slohové zaradenie s prípadným určením *autorským*, popis pamiatky a jej hodnotenie; súčasťou prieskumu sú grafické prílohy (plánová a iná dokumentácia) a fotografická dokumentácia; pozri *múzeum*

pamiatkový súbor - väčší alebo menší počet kultúrnych pamiatok (pozri *národné kultúrne pamiatky*), medzi ktorými existujú určité vzťahy dané ich tematikou, ideovým obsahom alebo funkciou

pamiatky české -

Praha

Pražský hrad - *nár. kultúr. pamiatka*

Zbraslav (mestská časť Prahy 5) - pôvodný kláštor cisteriákov založený 1291, dnešné barokové budovy z 1.tretiny 18.st. (A.J.B.Santini, F.M.Kaňka), úpravy D.Jurkovič z 1911-12; expozícia českého sochárstva (*Národná galéria*)

Stredočeský kraj

Březnice (okr. Příbram) - zámok; pôvodný gotický hrad z 13.st., neskorogoticky prestavaný koncom 15.st. a na zač. 16.st. vybudované opevnenie so 4 baštami; renesančne prestavaný na zámok v 1.pol. 17.st.; postavená kaplnka a priečelie zgrafitované; múzeum, galéria L.Kubu

Český Šternberk (okr. Benešov) - hrad; založený po 1240, neskorogoticky prestavený a rozšírený koncom 15.st. a na zač. 16.st.; ranobaroková prestavba na zámok v 3.štvrtine 17.st.; historická zámocká expozícia, zbierka grafických listov zo 17.st.

Dobříš (okr. Příbram) - zámok; postavený 1745-65 podľa plánov R.de Cotta a G.N.Servandoniho, nástenné maľby P.Molitora; zámocký park s plastikami F.Platzera; slúžil pre potreby Zväzu československých spisovateľov; prístupná veľká sála a park

Hořovice (okr. Beroun) - barokový zámok z poč. 18.st.; barokový park podľa návrhu J.F.Schora so sochami z okruhu M.B.Brauna; zámocká expozícia

Jemniště (okr. Benešov) - barokový zámok z 1724-54 podľa návrhu F.M.Kaňku, nástenné maľby V.V.Reinera a A.Schefflera; inštalácia rytín zo 17.st., v bývalej koniarni expozícia diela J.Ladu

Kačina (okr. Kutná Hora) - empírový zámok postavený 1802-22 podľa projektu Ch.F.Schurichta; krajinný park, zámocké divadlo a knižnica; poľnohospodárske múzeum

Karlštejn (okr. Beroun) - *hrad; nár. kultúr. pamiatka*

Kokořín (okr. Mělník) - gotický hrad z 1.pol. 14.st., novogoticky prestavaný 1911-18; hradná expozícia

Konopiště (okr. Benešov) - gotický hrad z doby okolo 1300, neskorogoticky prestavaný, zač. 17.st. pristavané renesančné krídlo; barokizovaný okolo 1725 za účasti F.M.Kaňku a M.B.Brauna, reštaurovaný J.Mockerom 1889-94; veľký prírodný park, zámocká expozícia, zbierka zbraní a poľovníckych trofejí

Krakovec (okr. Rakovník) - zrúcaniny gotického hradu z rokov 1381-83; po požiari 1783 hrad spustol; 1414 žil na hrade Mistr Jan Hus

Křivoklát (okr. Rakovník) - pôvodný lovecký kniežací hrádok spomínaný už 1109; dnešný hrad z pol. 13.st., rozšírený koncom 14.st. a novo opevnený; neskorogotická prestavba 1475-1525; čiastočne reštaurovaný okolo 1880 J.Mockerom a na poč. 20.st. K.Hilbertom; hradné múzeum, expozícia stredočeskej neskorogotической maľby a plastiky

Mělník (okr. Mělník) - pôvodné slovanské hradisko Pšovnanov, na jeho mieste gotický hrad prestavaný 1553-54 na renesančný zámok, koncom 18.st. doplnený o barokový trakt; múzeum, zámocká obrazáreň

Michalovice (okr. Mladá Boleslav) - zrúcanina ranogotického hradu z konca 13.st.

Mnichovo Hradiště (okr. Mladá Boleslav) - pôvodná neskorogotická tvrdza z konca 15.st.; na jej mieste renesančný zámok z 1609; barokovo prestavaný okolo 1700 M.A.Canevalom; múzeum, zámocká expozícia so zbierkami keramiky, galéria; v zámockých kostoloch expozície stredočeského barokového sochárstva

Nelahozeves (okr. Mělník) - renesančný zámok z 1544-1621; expozícia stredočeskej galérie so zbierkami výtvarného umenia

Ostředek (okr. Benešov) - barokový zámok z 1739, prestavaný 1764; rodná izba Svatopluka Čecha upravená na pamätnú sieň

Sázava (okr. Kutná Hora) - bývalý kláštor; nár.kultúr. pamiatka

Točnick (okr. Beroun) - zrúcanina hradu postaveného Václavom IV. v rokoch 1401-08, prestavaného v 16.st.

Tuchoraz (okr. Kolín) - neskorogotická tvrdza z 2.pol.16.st.; nár. kultúr. pamiatka

Veltrusy (okr. Mělník) - barokový zámok z poč. 18.st.; dobové zariadenie, anglický park s empírovými a romantickými stavbami

Vrchotovy Janovice (okr. Benešov) - renesančný zámok zo 16.st., neskorobarokovo prestavaný a regotizovaný 1856; pamätná sieň R.M.Rilkeho

Vysoký Chlumeck (okr. Příbram) - gotický hrad zo 14.st. prestavaný neskorogoticky, renesančne a ranobarokovo

Žebrák (okr. Beroun) - zrúcaniny ranogotického hradu z doby okolo 1280, rozšíreného Václavom IV. koncom 14.st.

Žleby (okr. Kutná Hora) - zámok; pôvodný ranogotický hrad z konca 13.st., prestavaný neskorogoticky pred 1450; v 1.tretine 17.st. upravený na renesančný zámok a okolo 1760 čiastočne barokizovaný; 1849-68 novogotické prestavby podľa návrhu F.Schmoranza; zámocká expozícia so zbierkou zbraní a umeleckého remesla

Juhočeský kraj

Blatná (okr. Strakonice) - zámok; pôvodný románsky hrádok, zachované zvyšky kaplnky; na jeho mieste gotický hrad z doby okolo 1400, medzi 1520-30 pristavaný huťou B.Rejta veľký palác (neskorogotické nástenné maľby); po 1763 barokovo upravený, v pol.19.st. čiastočne regotizovaný B.Grueberom; expozícia K.Purkyňu, zámocká interiérová inštalácia, rozhľadný anglický park

Bechyne (okr. Tábor) - zámok; na mieste hradiska z 12.st. postavený okolo 1270 Přemyslom Otakarom II. gotický hrad, rozšírený koncom 15. a poč. 16.st.; prestavovaný na renesančný zámok od 1575; nástenné renesančné maľby; Dom vedeckých pracovníkov ČSAV

Červená Lhota (okr. Jindřichův Hradec) - zámok; pôvodne gotická tvrdza zo 14.st., prestavaná na renesančný zámok po 1530; zámok upravený ranobarokovo po 1641 a v 2.pol.17.st.; zámocká expozícia so zbierkami umeleckého remesla a obrazov

Český Krumlov (okr. Český Krumlov) - rozsiahly komplex pozostávajúci z Dolného hradu (nazývaný Hrádok) s vežou z 2.pol.13.st. a Horného hradu pripojeného v 1.pol.14.st., rozšíreného o neskorogotický palác a upravený okolo 1440; v 16.st. prestavaný na renesančný zámok, pristavané purkrabstvo; ranobarokové prestavby 1682-87; 1765-67 pristavané divadlo; v zámockom parku 1706-08 postavený letohrádok Belarie a 1744 jazdiareň; park s letným divadlom; zámocká interiérová expozícia, zbierka tapisérií, galéria, maškarná sála

Dačice (okr. Jindřichův Hradec) - renesančný zámok z poč. 17.st.; empírovo upravený 1816 a 1831-32; zámocká expozícia so zbierkami obrazov a plastík

Helfenburk (okr. Strakonice) - zrúcaniny hradu založeného 1355, rozšíreného v 2.pol.15.st.

Hluboká nad Vltavou (okr. České Budějovice) - pôvodný gotický kráľovský hrad z 2.pol. 13.st. prestavaný na renesančný zámok koncom 16.st.; baroková prestavba 1721-28, dnešná romantická prestavba z 1841-72 od F.Beera; Alšova juhočeská galéria, súbor *flámskych tapisérií*, zbrojnica a zámocké interiéry

Choustník (okr. Tábor) - zrúcaniny ranogotického hradu založeného po 1250, koncom 15.st. rozšíreného o pevnosť

Jindřichův Hradec (okr. Jindřichův Hradec) - zámok; hrad založený 1220 Vítkovcami; dnešné ranogotické jadro z 1260-70 prestavané neskorogoticky v 15.st. a renesančne v 2.pol.16.st.; z tej doby Veľké a Malé arkády, Nové stavení a záhradný pavilón; expozícia dobového bývania, zbierka moderných tapisérií

Kozí Hrádek (okr. Tábor) - nár. kultúr. pamiatka

Kratochvíle (okr. Prachatice) - renesančný letohrádok postavený 1583-89; okolo zámku dobová záhrada; expozícia animovaného filmu

Landštejn (okr. Jindřichův Hradec) - zrúcaniny neskororománskeho hradu z poč. 13.st.; od konca 15.st. neskorogotická prestavba, rozšírenie, prístavby zo 16.st.; po požiari 1771 neužívaný

Nové Hrady (okr. České Budějovice) - gotický hrad z 2.pol.13.st., prestavovaný 1440-80 a novo opevnený; rozšírený v 17. a 18.st.; hradná expozícia

Ohrada (okr. České Budějovice) - barokový zámok z 1708-18 od P.I.Bayera; prírodopisné a lesnícke zbierky

Orlík (okr. Písek) - pôvodný gotický hrádok založený Václavom II. po 1280, z tej doby valcová veža; prestavovaný a rozširovaný okolo 1300, v pol. 14.st. a v 16.st.; regotizovaný 1849-60 podľa návrhu Gruebera; dobové interiéry, zbrojnica; rozsiahly park

Rožmberk nad Vltavou (okr. Český Krumlov) - ranogotický Horný hrad z pol. 13.st. vyhorel 1522 a zostala iba veža Jakobínka; Dolný hrad postavený po 1330, renesančne prestavaný, čiastočne regotizovaný 1840-57; dobové interiéry a zbrojnica

Třeboň (okr. Jindřichův Hradec) - pôvodný gotický hrad z 13.st.; 1479-82 neskorogoticky rozšírený, prestavaný na renesančný zámok 1520-1610; barokovo upravený v 17. a 18.st.; knižnica, historické zbierky, archív

Volyně (okr. Strakonice) - ranogotická tvrdza z 13.st.; múzeum

Vyšší Brod (okr. Český Krumlov) - pôvodný cisteriácky kláštor založený 1259, kostol dokončený 1325, kapitulná sieň po 1259, ambity z 1360-85; ďalšie budovy barokové; ; dobová interiérová expozícia, Poštové múzeum

Zlatá Koruna (okr. Český Krumlov) - pôvodný cisteriácky kláštor založený 1263, zrušený 1785; kostol dokončený okolo 1370, ambity z tej istej doby; kapitulná sieň okolo 1390, malý konvent okolo 1500; barokizácia od 1683; dobová interiérová expozícia

Zvíkov (okr. Písek) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Západočeský kraj

Horšovský Týn (okr. Domažlice) - ranogotický hrad pražských biskupov z 1270-80; prestavaný na renesančný zámok 1547-60; reštaurovaný 1881-96 J.Schulzom; expozícia dobového bývania, obrazová zbierka, zámocký park

Cheb (okr. Cheb) - pôvodné slovanské sídlisko z 10.st.; na jeho mieste postavený 1180-90 románsky cisársky hrad (Červená veža, palác, kaplnka); barokové opevnenie zo 17.st.

Kašperk (okr. Klatovy) - zrúcanina hradu založeného po 1357; v 16.st. prestavovaný

Klenová (okr. Klatovy) - zrúcanina ranogotického hradu z 2.pol.13.st.; hrad prestavovaný a opevnený na poč. 16.st., obytné stavenia zo 17.st., regotizácia 1834-36; zbierka českého umenia 19.-20.st.

Kladruby (okr. Tachov) - bývalý benediktínsky kláštor založený 1115, zrušený 1785; pôvodný románsky kláštorňý kostol prestavaný 1701-29 A.J.B.Santinim v štýle barokovej gotiky; gotický konvent prestavaný v 17.st.; nový konvent z 1.pol.18.st. od K.Dienzenhofera; súbory plastík, cirkevné umenie

Kozel (okr. Plzeň-juh) - skupina neskorobarokových zámokých stavieb, hlavná budova z 1784-89, dve dvojice ďalších budov k konca 18.st.; pôvodné vnútorné zariadenie, galéria sôch K.Dvořáka

Kynžvart (okr. Cheb) - pôvodný barokový zámok z 1681-91 celkom prestavaný 1833-39 P.Nobilom; kabinet kuriozít, knižnica, obrazová zbierka, dobový nábytok; rozľahlý prírodný park

Loket (okr. Sokolov) - pôvodný románsky hrad z 1.pol.13.st. (odokrytá rotunda), prestavaný na gotický hrad okolo 1390 a okolo 1500; od 1795 upravovaný na väznicu; múzeum, zbierky porcelánu a keramiky; pozri *meteorit* (Eurotelevízia)

Přímda (okr. Tachov) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Rabí (okr. Klatovy) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Švihov (okr. Klatovy) - neskorogotický vodný hrad z 1473-1510, čiastočne renesančne upravený v 2.pol.16.st.; v kaplnke neskorogotické nástenné maľby; náznaková inštalácia panského sídla v 16.st.

Radyně (okr. Plzeň) - zrúcaniny gotického hradu založeného v pol. 14.st. Karolom IV.

Teplá (okr. Karlovy Vary) - bývalý premonštrátsky kláštor založený 1193; kostol barokovo upravený po 1720, ostatné barokové budovy z 1660-1721; múzeum, cenná knižnica

Velhartice (okr. Klatovy) - gotický hrad z 1.pol. 14.st., rozšírený okolo 1400 a v pol. 15.st.; spájací most na valcových pilieroch zo 14.st.; nová budova z 1628-53

Severočeský kraj

Benešov nad Ploučnicí (okr. Děčín) - súbor Horného a Dolného zámku; Horný zámok postavený 1522-24, prestavaný po 1543; Dolný zámok pozostávajúci zo staršej časti z 1540-44 a mladšieho krídla z 1578, tzv. Wolfovho zámku; expozícia zámokého interiéru so zariadením zo 16.-18.st.

Bezděz (okr. Česká Lípa) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Duchcov (okr. Teplice) - pôvodný renesančný zámok z 1510-1600, barokovo rozšírený 1707 a klasicisticky 1812-18; plastiky M.B.Brauna, nástenná maľba od V.V.Reinera; múzeum, zámoká obrazáreň, knižnica G.Casanovu

Frýdlant (okr. Liberec) - gotický hrad z pol. 13.st.; prestavaný 1598 na renesančný zámok, rozšírený 1868-69; múzeum bytovej kultúry, galéria

Frýdštejn (okr. Jablonec nad Nisou) - zrúcaniny skalného hradu z 2.pol. 14.st.

Hazmburk (okr. Litoměřice) - zrúcaniny gotického hradu založeného na prelome 13. a 14.st., rozšíreného po 1335

Kláštorec nad Ohří (okr. Chomutov) - pôvodný renesančný zámok z 1590, barokovo prestavaný, gotizovaný 1856-58; zbierky *porcelánu*

Krásný Dvůr (okr. Louny) - pôvodný renesančný zámok z doby okolo 1570, barokovo prestavaný F.M.Kaňkom 1720-28; anglický park založený 1788 s radom romantických stavieb; expozícia dobového bývania

Lemberk (okr. Česká Lípa) - pôvodný ranogotický hrad založený okolo 1240; prestavaný v 2.pol.16.st. na renesančný zámok; barokovo upravený v 2.pol. 17.st.

Libochovice (okr. Litoměřice) - pôvodná gotická tvrdza prestavaná okolo 1560 na renesančný zámok; do dnešnej podoby zámok upravený 1683-90; sieň J.E.Purkyňu, expozícia zámokého bývania; barokový park

Osek (okr. Teplice) - bývalý kláštor cisteriákov založený 1198; kláštorne budovy barokizované 1712-17 O.Broggiom; kapitulná sieň z doby okolo 1240; cirkevné umenie

Ploskovice (okr. Litoměřice) - barokový zámok postavený po 1720 O.Broggiom; sochárska výzdoba od V.Levého a maľby od J.Navrátila z doby okolo 1850; expozícia umeleckých predmetov z 18.st., galéria

Sloup (okr. Česká Lípa) - zvyšky gotického hradu z poč. 14.st. a barokový zámok z 1730-33

Střekov (okr. Ústí nad Labem) - gotický hrad založený po 1318, prestavaný po pol. 14.st., opevnený a rozšírený okolo 1500; hradná expozícia

Sychrov (okr. Liberec) - pôvodný ranobarokový zámok z 1690-93, rozšírený po 1812 a prestavaný v romantickej gotike 1847-62; park založený po 1820; pamätná sieň A.Dvořáka a J.Suka, expozícia severočeského robotníckeho hnutia, zámoké interiéry

Tolstýn (okr. Děčín) - zrúcaniny hradu postaveného po 1337 s opevnením z konca 15.st.

Velké Březno (okr. Ústí nad Labem) - neskoro klasicistický zámok z doby okolo 1840; dobová inštalácia bývania v 19.st.

Zákupy (okr. Česká Lípa) - renesančný zámok stavaný od 1541, prestavovaný a rozšírený 1683; čiastočne upravený 1850-53, od tých čias sochárska výzdoba od V.Levého a V.Kandlera a najmä maľby od J.Navrátila; expozícia dobového nábytku, barokový záhradný parter

Východočeský kraj

Častolovice (okr. Rychnov nad Kněžnou) - renesančný zámok z doby okolo 1600, upravený a rozšírený novogoticky po 1870 a po 1910; expozícia bytovej kultúry; zámocký park

Doudleby nad Orlicí (okr. Rychnov nad Kněžnou) - renesančný zámok postavený po 1590, bohatá sgrafitová výzdoba, nástenné maľby; čiastočne barokizovaný okolo 1700; rozľahlý prírodný park; expozícia historickej a súčasnej čipky

Hrádek u Nechanic (okr. Hradec Králové) - romantický zámok postavený 1841-59; plastiky J.Krannera a J.Maxa; anglický park; historická expozícia bývania v 19.st., knižnica, Pamätník oslobodenia

Hrubý Rohozec (okr. Semily) - pôvodný gotický hrad z doby okolo 1300, neskorogoticky prestavaný do 1516; na zámok upravený a rozšírený v 2.pol. 16.st.; čiastočne novogoticky upravený okolo 1880; expozícia vývoja nábytku

Chlumec nad Cidlinou (okr. Hradec Králové) - zámok Karlova Koruna postavený 1721-23 F.M.Kaňkom podľa projektu A.J.B.Santiniho; anglický park; zámocká expozícia českého barokového umenia, v priľahlých budovách Múzeum sedliackých vzbúr a J.V.Klicperu

Kost (okr. Jičín) - gotický hrad postavený v poslednej štvrtine 14.st. na základoch staršej stavby; neskorogoticky upravený a rozšírený koncom 15.st. a renesančne v rokoch 1545 a 1576; expozícia českého neskorogotického umenia (*Národná galéria*)

Kumburk (okr. Jičín) - zrúcaniny gotického hradu z doby okolo 1300, upraveného koncom 14.st. a v 16.st.

Kušumberk (okr. Chrudim) - zrúcaniny gotického hradu z poč. 14.st., zámocká budova zo 1600-23

Kuks (okr. Trutnov) - súbor bývalého hospitálu, kúpeľov a zámku vznikajúceho 1695-1724 podľa návrhu G.B.Alliprandiho; sochárska výzdoba od M.B.Brauna a jeho spolupracovníkov; zámok zrúcaný 1906; hospitálna inštalácia s pôvodnou barokovou lekárnou

Kunětická Hora (okr. Pardubice) - neskorogotický hrad založený po 1421 a rozšírený Perštejnovcami okolo 1500; po 1917 reštaurovaný D.Jurkovičom; hradné zbierky

Lipnice (okr. Havlíčkův Brod) - gotický hrad u poč. 14.st. s kaplnkou z 2.pol. 14.st.; rozšírený v 1.pol. 16.st. (veža Samson); hradné múzeum so zbierkou kachiel

Litice nad Orlicí (okr. Ústí nad Orlicí) - gotický hrad z konca 13.st., prestavaný Jiřím z Poděbrad po pol.15.st.

Litomyšl (okr. Svitavy) - zámok; nár. kultúr. pamiatka

Náchod (okr. Náchod) - pôvodný ranogotický hrad z pol. 13.st. (valcová veža), prestavaný na renesančný zámok 1566 až 1614, ranobarokovo rozšírený podľa návrhu C.Luraga 1650-59; múzeum; zámocká inštalácia so súborom flámskych tapisérií zo 17. a 18.st.

Nové Hrady u Vysokého Mýta (okr.Chrudim) - rokokový zámok z 1773-78 s dobovým zariadením

Nové Město nad Metují (okr. Náchod) - pôvodný neskorogotický hrad z konca 15.st., prestavaný na renesančný zámok v 2.pol. 16.st. a ranobarokovo prestavaný C.Luragom 1655-61; reštaurovaný D.Jurkovičom 1909-11; zámocká expozícia s dielami starého aj moderného umenia; pri zámku pamätník B.Smetanu

Opočno (okr. Rychnov nad Kněžnou) - pôvodný gotický hrad z pol.14.st. postavený na mieste staršej stavby spomínanej 1068; na mieste hradu postavený 1560-69 renesančný zámok, upravený koncom 17.st. G.B.Alliprandim; zbrojnica, zbierka exotík, galéria

Pardubice (okr. Pardubice) - pôvodná tvrdza rozšírená koncom 15. a poč. 16.st. na neskorogotický zámok, renesančne upravený U.Aostallim po 1560 a čiastočne barokizovaný 1723-24; múzeum, galéria

Potštejn (okr. Rychnov nad Kněžnou) - barokový zámok z 1670-90, upravený a rozšírený okolo 1720 A.J.B.Santinim; zámocká obrazáreň, knižnica

Skalka (okr. Rychnov nad Kněžnou) - pôvodný renesančný zámok barokovo prestavaný 1738-39; expozícia Jiráskovho Temna

Slatiňany (okr. Chrudim) - pôvodný renesančný zámok postavený U.Aostallim 1580-90, upravený kocom 18.st., pseudogoticky prestavaný a rozšírený koncom 19.st.; hipologické (vzťahujúce sa ku koňom) múzeum, rozľahlý park

Sobotka (okr. Jičín) - zámok Humprecht; ranobaroková stavba od C.Luraga z 1666-68, upravená 1678; múzeum

Svojanov (okr. Svitavy) - ranogotický hrad založený 1265 Přemyslom Otakarom II., renesančne a barokovo upravený; hradná expozícia

Trosky (okr. Semily) - zrúcaniny gotického hradu z 2.pol. 14.st. s charakteristickými vežami Pannou a Babou; zrúcaniny od konca 17.st.

Juhomoravský kraj

Bítov (okr. Znojmo) - pôvodné přemyslovské hradisko z 11.st.; na jeho mieste ranogotický hrad z doby okolo 1270 (dve klinové veže), neskorogoticky rozšírený koncom 15.st. a renesančne v 16.st.; romantická úprava z pol. 19.st.; zbrojnica, zoologické zbierky, zámocké interiéry

Boskovice (okr. Blansko) - zrúcaniny gotického hradu z konca 13.st., rozšírovaného koncom 14. a v 2.pol. 15.st.; v období 1547-68 novo opevnený; ranobarokový zámok z konca 17.st., empírovo prestavaný 1819-26; múzeum

Bučovice (okr. Vyškov) - renesančný arkádový zámok postavený 1567-82 podľa plánov P.Ferrabosca z Laina; priečelie empírovo upravené; dobová zámocká inštalácia, múzeum

Buchlov (okr. Uherské Hradiště) - pôvodný strážny hrad založený pred pol. 13.st. so zachovanými zvyškami neskororománskych stavieb; po 1495 pristavané severné krídlo, 1546 hodinová veža a veža Andělka, ďalšie úpravy barokové; zbierky *habánskej keramiky*, história skla a nábytku

Buchlovice (okr. Uherské Hradiště) - barokový zámok postavený 1700-01 D.Martinellim podľa návrhu C.Fontanu; horná budova pristavaná okolo 1710; hodnotný park; expozícia bytovej kultúry

Jaroměřice nad Rokytnou (okr. Třebíč) - barokový zámok z 1700-37 zrejme od J.L.Hildebrandta; maliarska výzdoba; baroková záhrada, prírodné divadlo; prevažne barokové a rokokové zariadenie interiérov

Kroměříž (okr. Kroměříž) - pôvodný ranogotický hrad z 13.st., neskorogoticky prestavaný koncom 15.st.; do dnešnej barokovej podoby prestavaný koncom 17.st. J.Tencalom; v Podzámockej záhrade empírové stavby

Lednice (okr. Břeclav) - pôvodný gotický hrad z 13.st., prestavaný na renesančný zámok v 16.st. a baroková prestavba koncom 17.st.; romantická prestavba 1846-58; rozsiahly prírodný park s klasicistickými a empírovými stavbami zo zač. 19.st.; múzeum poľovníctva, zámocká expozícia

Lysice (okr. Blansko) - renesančný zámok z pol. 16.st., rozšírený okolo 1590 a zač. 17.st.; barokové úpravy okolo 1730, empírová kolonáda po 1833; dobové zámocké interiéry

Milotice (okr. Hodonín) - renesančný zámok z 2.pol. 16.st., barokovo prestavaný 1720-25, z tohto obdobia maliarska a sochárska výzdoba; zbierky umeleckých predmetov zo 17.-19.st.

Náměšť nad Oslavou (okr. Třebíč) - na mieste hradu z 2.pol. 13.st., neskorogoticky prestavaného v 15.st., postavený renesančný zámok v období 1568-78; zámocké zbierky, *tapisérie* zo 16. a 17.st.

Pernštejn (okr. Blansko) - hrad založený v 2.pol. 13.st., prestavaný a rozšírený neskorogoticky v 2.pol.15.st. a v 1.pol. 16.st.; hradná kaplnka z 1570; nástenné maľby, reliéfy, hradná expozícia

Rájec nad Svitavou (okr. Blansko) - neskorobarokový zámok z rokov 1763-69 s dobovou maliarskou výzdobou F.A.Sebastiniho; zámocká obrazáreň

Slavkov u Brna (okr. Vyškov) - barokový zámok postavený okolo 1700 D.Marinellim; do dnešnej podoby rozšírený v pol. 18.st.; rozľahlý park so sochárskou výzdobou; galéria barokového maliarstva; múzeum napoleonských vojen; neďaleko *Mohyla mieru* z 1805

Špilberk (Brno město) - hrad a pevnosť; nár. kultúr. pamiatka

Telč (okr. Jihlava) - pôvodný gotický hrad zo 14.st. prestavaný a podstatne rozšírený na renesančný zámok v rokoch 1553-56 a 1566-80; dobová zámocká expozícia s prevažne renesančným mobiliárom, vlastivedné múzeum

Valtice (okr. Břeclav) pôvodný gotický hrad prestavaný na renesančný zámok, barokovo prestavaný 1643-1710; na okolí rad empírových pavilónov z 1810-20; obrazáreň s dielami zo 17. a 18.st.

Vizovice (okr. Zlín) - neskorobarokový zámok z rokov 1750-70 postavený podľa návrhu F.A.Grimma; obrazáreň európskej maľby zo 17.a 18.st.

Vranov nad Dyjí (okr. Znojmo) - pôvodný románsky hrad z poč. 12.st., goticky prestavaný v 14.st.; od konca 17.st. prestavovaný na barokový zámok; známa Sála predkov navrhnutá J.B.Fischerom z Erlachu so sochami T.Krackera a maľbami J.M.Rottmayera; expozícia dobovými zámockými interiéromi

Žďár nad Sázavou (okr. Žďár nad Sázavou) - bývalý *cisteriácky* kláštor z doby okolo 1252; vyhorel koncom 17.st., od 1706 opravovaný v *barokovej gotike* (kostol) a barokovo A.J.B.Santinim; múzeum knižnej kultúry, expozícia A.J.B.Santiniho

Severomoravský kraj

Bouzov (okr. Olomouc) - gotický hrad z doby okolo 1300, v 14.st. rozšírený; tzv. opršdorfské krídlo z 1.pol. 17.st.; romanticky prestavaný 1896-1911; hradná expozícia, zbierka *holandskej* maľby, gotické náhrobky

Bruntál (okr. Bruntál) - neskorogotický hrad z 2.pol. 15.st., prestavaný na renesančný zámok v 2.pol. 16.st. a na poč. 17.st.; vstupný trakt pristavaný 1766-69; dobové zariadenie, obrazové zbierky, knižnica, múzeum

Hradec nad Moravicí (okr. Opava) - pôvodný slovanský hrad z 11.st.; v 2.pol. 13.st. na jeho mieste stál kráľovský hrad, okolo 1600 prestavaný na renesančný zámok; po požiari 1795 empírovo upravený, po 1860 čiastočne regotizovaný; múzeum, hudobné zbierky, obrazáreň

Hukvaldy (okr. Frýdek-Místek) - zrúcanina hradu stavaného v niekoľkých etapách; založený pred pol. 13.st., vnútorný hrad s vežou okolo 1270, neskorogotická prestavba do 1537, renesančná 1580-85; barokové **opevnenie** z 1645-53; zrúcanina od 1762

Helšštejn (okr. Přerov) - gotický hrad z konca 13.st., v 14.st. prestavaný a rozšírený, novo opevnený pred 1480; zámerne zrúcaný 1656

Javorník (okr. Šumperk) - Jánský vrch; pôvodný ranogotický hrad z 13.st. zrúcaný počas uhorských vojen a opäť postavený v štýle neskorej gotiky 1505-09; neskoro barokové úpravy 1798-99; rozľahlý park, múzeum, dobové interiéry

Kravaře (okr. Opava) - barokový zámok z 1721-25; expozícia oravskej operácie

Olomouc (okr. Olomouc) - Přemyslovský palác; nár. kultúr. pamiatka

Sovinec (okr. Bruntál) - zrúcaniny ranogotického hradu z konca 13.st.; hrad neskorogoticky rozširovaný do 1507, renesančne upravovaný; barokové opevnenie z 1632-34; 1945 vyhorel

Šternberk u Olomouce (okr. Olomouc) - pôvodný gotický hrad s valcovou vežou z 2.pol. 13.st. a kaplnkou z 3.štvrtiny 14.st.; po požiari renesančne prestavaný 1538; prestavba na zámok 1886; bytová expozícia od gotiky po barok, neskorobarokové plastiky a maľby zo severnej Moravy, zbierka hodín, obrazy holandského pôvodu z 15.-17.st.

Úsov (okr. Šumperk) - pôvodný gotický hrad z doby pred 1260, neskorogoticky rozšírený a opevnený v 15.st.; na jeho mieste barokový zámok z 1691 od D.Martinelliho; poľovnícke zbierky

Velké Losiny (okr. Šumperk) - renesančný arkádový zámok z rokov 1580-89, rozšírený o barokové časti koncom 17.st.; zámocký park, expozícia dobovej bytovej kultúry

pamiatky európske - európske pamiatky

pamiatky francúzske - francúzske pamiatky

pamiatky maďarské - maďarské pamiatky

pamiatky podľa kontinentov -

http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%ADa:Monumentos_por_continente

pamiatky slovenské - Malá čl. encyklopédia: významné *hrady, zámky* a iné pamiatkové objekty v bývalej ČSSR (objekty označené *národná kultúrna pamiatka* rozvedené pod týmto heslom); ďalšie pamiatky pozri pod heslom *mestské pamiatkové rezervácie*

Bratislava

Bratislava - *Bratislavský hrad*; nár. kultúr. pamiatka

Devín - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Západoslovenský kraj

Beckov (okr. Trenčín) - zrúcaniny hradu; nár. kultúr. pamiatka

Bernolákovo (okr. Bratislava) - barokový zámok z 1714-22); zámocký park s plastikami

Čachtice (okr. Trenčín) - hrad; pôvodne pohraničná pevnosť z 1.pol.13.st. a z 1276; koncom 14.st. hrad rozšírený o druhú vežu, kaplnka so zvyškami nástenných maľieb; v 16.-17.st. novo opevnený a opravovaný; vypálený 1708

Červený Kameň (okr. Bratislava-vidiek) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Dolná Krupá (okr. Trnava) - zámok; klasicistická stavba z 1793-95 postavená J.Hausmannom na mieste staršieho zámku; 1820 zámok upravený; anglický park; pamätník L.van Bethovena

Hlohovec (okr. Trnava) - barokový zámok z 18.st. postavený na mieste gotického hradu; anglický park s empírovým divadlom z 1802

Holíč (okr. Senica) - zámok; nár. kultúr. pamiatka

Levice (okr. Levice) - pôvodný gotický hrad asi z 2.pol.13.st., 1434 vyhorel, opäť postavený 1435-40; v 16.-17.st. renesančne rozšírený a opevnený; od poč.18.st. sčasti zrúcanina; v dochovaných priestoroch výstavná sieň a múzeum

Moravany nad Váhom (okr. Trnava) - renesančný zámok z konca 16.st.; 1881 upravený; slúži pre potreby Zväzu slovenských výtvarných umelcov

Nitra (okr. Nitra) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Pezinok (okr. Bratislava-vidiek) - zámok postavený 1587 na základoch gotického hradu; barokovo upravený 1718 a 1844; anglický park

Smolenice (okr. Trnava) - novogotický hrad stavený J.Hubertom od konca 19.st. na mieste gotického hradu zo 14.st.; z toho dochovaná časť opevnenia s delostreleckou baštou

Topolčianky (okr. Nitra) - zámok; nár. kultúr. pamiatka

Trenčín (okr. Trenčín) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Veľký Biel (okr. Bratislava-vidiek) - barokový zámok postavený 1772-25 podľa návrhu A.E.Martinelliho; po 1815 klasicisticky upravený

Stredoslovenský kraj

Antol (okr. Žiar nad Hronom) - ranoklasicistický zámok postavený 1744 na mieste gotického hradu z 15.st.; expozícia Lesníckeho, drevárskeho a poľovníckeho múzea

Banská Bystrica (okr. Banská Bystrica) - mestský hrad; nár. kultúr. pamiatka

Banská Štiavnica (okr. Žiar nad Hronom) - mestský hrad; nár. kultúr. pamiatka

Bojnice (okr. Prievidza) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Budatín (okr. Žilina) - hrad z pol. 13.st., rozšírený v 14. a 1.pol.15.st.; po 1551 prestavaný na renesančný zámok; kaplnka z 1745, dnešná podoba prestavby 1920-22; Považské múzeum, obrazová galéria

Bytča (okr. Žilina) - zámok; nár. kultúr. pamiatka

Bzovík (okr. Zvolen) - pôvodný románsky premonštrátsky kláštor, 1530-46 upravený na goticko renesančnú pevnosť s mohutným vonkajším opevnením; vypálený počas 2.sv.vojny

Diviaky (okr. Martin) - renesančný zámok stavaný po 1650; 1762 barokovo prestavaný; slúži potrebám *Matice slovenskej* a ako depoziár *Slovenského národného múzea*

Halič (okr. Lučenec) - pôvodný renesančný protiturecký opevnený hrad, postavený 1612 na mieste pevnosti (vznik pred pol.15.st.); 1709 vyhorel, 1762 prestavaný na barokový zámok; slávnostné schodisko a sála s nástennými maľbami

Kremnica (okr. Žiar nad Hronom) - mestský hrad; nár. kultúr. pamiatka

Lietava (okr. Žilina) - hrad z doby okolo 1300, neskorogoticky opevnený po 1474, renesančná úprava po 1556; od poč.18.st. zrúcanina

Oravský Podzámok (okr. Dolný Kubín) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Radvaň (okr. Banská Bystrica) - renesančný arkádový zámok z doby okolo 1580, upravený 1677, okolo 1800 empírovo rozšírený o južný trakt; Štátny archív

Slovenská Ľupča (okr. Banská Bystrica) - pôvodný gotický hrad z 13.st., dnes komplex stavieb z rôznych období, dokumentujúci vývoj hradného typu od 13.-19.st.

Starý Hrad (okr. Žilina) - ranogotický hrad z 2.pol. 13.st., v 2.pol. 15.st. vybudované opevnené predhradie a neskorogotický palác; v 18.st. opustený, dnes zrúcanina

Strečno (okr. Žilina) - hrad.; nár. kultúr. pamiatka

Zvolen (okr. Zvolen) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Východoslovenský kraj

Betliar (okr. Rožňava) - barokový zámok z poč. 18.st., 1792-95 klasicisticky prestavaný; dnešnú podobu dostal prestavbou z 1886; múzeum bytovej kultúry, obrazáreň, knižnica, zbierka porcelánu, keramiky a poľovníckych trofejí, anglický park s empírovými pavilónmi

Betlanovce (okr. Spišská Nová Ves) - renesančný zámok z 1564-68 typu letohrádku

Fričovce (okr. Prešov) - renesančný zámok z 1623-30, empírové úpravy 1840; anglický park

Hodkovce (okr. Spišská Nová Ves) - klasicistický zámok z 1780, rozšírený novogoticky 1860; empírové zariadenie, zbierky maďarského maliarstva z 19.st.; francúzsky park

Kežmarok (okr. Poprad) - mestský hrad zo 14.-15.st., prestavaný koncom 16.st. na renesančný zámok; 1741 a 1787 vyhorel; poč. 20.st. čiastočne upravený, po 1960 rekonštrukcia; múzeum

Krásna Hôrka (okr. Rožňava) - hrad; nár. kultúr. pamiatka

Markušovce (okr. Spišská Nová Ves) - renesančný zámok z 1643 na mieste pôvodného gotického hradu (prvý raz spomínaný 1284); 1774-85 rokokovo upravený; park s letohrádkom z 1778; múzeum nábytku

Spišský hrad (okr. Spišská Nová Ves) - národ. kultúr. pamiatka

Strážky (miestna časť Spišskej Belej, okr. Poprad) - zámok; nár. kultúr. pamiatka

pamiatky spojené s Ježišom - Ježišove pamiatky

Pamphilus - Pamfilus